

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Ju2023/00712

Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende

(SOU 2023:12)

Sammanfattning

Hovrätten ställer sig bakom de förslag som kommittén har lämnat. Betänkandet är genomarbetat och förslagen framstår som välmotiverade. Utifrån de aspekter som hovrätten har att beakta lämnas följande synpunkter.

Ändring av grundlag

Hovrätten tillstyrker kommitténs förslag om hur formerna för grundlagsändring bör ändras i syfte att förstärka skyddet för grundlagarna.

Domstolarna och domarnas oberoende

Avsnitt 11 - En ny domstolsstyrelse införs

Hovrätten tillstyrker förslaget om att en ny domstolsstyrelse ska ansvara för den centrala domstolsadministrationen och att myndigheten ges en mer självständig ställning i förhållande till regeringen. Förslaget framstår som välavvägt och välmotiverat. Eftersom myndigheten ska ledas av en styrelse kan namnet "Domstolsstyrelsen" emellertid riskera att leda till begreppsförvirring och syftningsfel i vissa sammanhang. Ett mer lämpligt namn hade kanske varit "Domstolsmyndigheten" eller "Domstolsadministrationen".

I fråga om den nya myndighetens ledning i form av en styrelse och dess sammansättning har hovrätten följande synpunkter. Antalet styrelseledamöter bör utökas för att få in ytterligare kunskap och erfarenhet från tingsrätt. Därför bör ytterligare någon som är eller har varit ordinarie domare i tingsrätt ingå i styrelsen. Tingsrätterna utgör en majoritet av domstolarna i landet varför en sådan ordning hade varit mer representativ.

Hovrätten delar kommitténs bedömning att det är av vikt att ledamöterna som är eller har varit ordinarie domare även har haft erfarenhet av domstolsledning. Detta bör framgå av lagtexten. Detsamma bör gälla för de ledamöter som ska vara anställda vid en allmän domstol eller en allmän förvaltningsdomstol utan att vara ordinarie domare. Som chef inom Sveriges Domstolar är man van att arbeta strategiskt och se till helheten inte bara inom den egna domstolen utan även i hela organisationen.

Hovrätten delar vidare kommitténs förslag att bland annat riksdagsledamöter ska vara förhindrade att tjänstgöra i styrelsen. Det bör för övrigt övervägas om det även ska införas en liknande ordning vid val av nämndemän. Det är inte lämpligt att en riksdagsman samtidigt är nämndeman.

Avsnitt 12 – Vissa frågeställningar när det gäller utnämning av ordinarie domare

Hovrätten tillstyrker kommitténs förslag. I fråga om Domarnämndens sammansättning, som i huvudsak motsvarar den ordning som har föreslagits för den nya Domstolsstyrelsen, anser hovrätten att även de ledamöter som är eller har varit ordinarie domare utökas med ytterligare någon ledamot på det sätt och av de skäl som redogjorts för under rubriken ”Avsnitt 11 – En ny domstolsstyrelse inför”.

Avsnitt 14 - Formerna för att utkräva ansvar av ordinarie domare

Hovrätten tillstyrker kommitténs förslag om att det bör inrättas ett nytt självständigt prövningsorgan, Domaransvarsnämnden, samt att det i ett annat sammanhang bör utredas i vilken utsträckning de arbetsrättsliga regler som är tillämpliga vid ansvarsutkrävande bör gälla. Hovrätten anser emellertid att domstolsprövningen av nämndens beslut bör ske i samtliga hovrätter och inte endast i Svea hovrätt.

Avsnitt 16 - En reglering i grundlag av antalet justitieråd

Hovrätten instämmer i kommitténs förslag att antalet justitieråd bör regleras i grundlag. Hovrätten anser dock att det saknas bärande skäl för att ange lägsta antalet justitieråd till tolv. Det framstår som osannolikt utifrån den ökade måltillströmningen vi ser idag att de högsta domstolarna inte kommer ha behov av fler ledamöter än så. Om det lägsta antalet justitieråd höjs förskjuts skalan vilket också möjliggör för ett högre antal justitieråd. Detta bör minska risken för att en ny grundlagsändring behöver ske i framtiden.

Hovrätten instämmer i kommitténs förslag att utnämningen av justitieråd ska föregås av en begäran från den berörda domstolen. Hovrätten anser dock att begäran även ska vara bindande för regeringen. En sådan regel framstår inte, i ljuset av skälen för reformbehovet, som för långtgående.

Avsnitt 17 - Sammanträde i särskild sammansättning

Kommitténs förslag innebär en utökad möjlighet för Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen att döma tillsammans. Skälen för förslaget framstår som befogade. Det saknas emellertid en analys över vilken effekt detta skulle få för prövningen av disciplinansvar i de respektive domstolarna. En sådan bör också göras.

Avsnitt 18 - En ny domstolslag införs

Hovrätten instämmer i kommitténs förslag om att det bör inrättas ett ny domstolslag. Enligt hovrättens mening hade det dock varit lämpligare att införa en heltäckande domstolslag i likhet med alternativ två i utredningen.

Hovrätten delar vidare kommitténs bedömning att det vore önskvärt med en översyn i syfte att förenkla regelverket kring domstolarnas administrativa beslutsfattande.

I samband med den fortsatta utredningen bör även ansvaret för samordningen av domarnas löner över landet utredas vidare i syfte att åstadkomma en lönestruktur som är mer enhetlig.

Detta yttrande har beslutats av hovrättspresidenten Charlotte Brokelind, hovrättslagmännen Carina Tolke, Linda Hallstedt och Niklas Rundberg samt den administrativa direktören Hans Dahlberg. Föredragande har varit tf. hovrättsassessorerna Viktor Wetterö och Alexandra Ferm.

Charlotte Brokelind

Viktor Wetterö

Alexandra Ferm

Kopia

Övriga hovrätter

Kammarrätterna

Tingsrätterna under Göta hovrätt

Justitiedepartementet, enheten DOM

Domstolsverket

Hovrättens intranät